

dschen ertoe
r wilden het
emen", zegt
mogelijkheden
ijn Gunning-
het voorspel
ke opleving
volgens dr
gaan „geleid
vorme Kerk
alvinisme is
plan te ver-

telijke voor-
links. Thans:

s eenheid-op-

rijver een —
r voltrokken
entaliteit. Ze
uitbloei" zijn
s periode der

lat een groot
ergen, die
eld zijn haar
n die nieuwe
n deze mid-
beseft, dan

o.i. nodig —

en ook geen
is alleen een
alles het in-
zij heeft dan
ijsgesgeven.

ben wel die
waren het in
én ding. Het
middengroep
Gunning een
doodgewoon
reerde — en

was dat het
blijvenhouden,
i sociaals,
strants. Het
ij van 't erg-

s" glad mis-
nale wil), en

ing. Betove-
lun voor het
de „schrik”

K. S.
staan, Red.

rad”

iat de school-
illing geniet.
teente sprake
oor Chr. Nat.

het feit, dat
ogen gebrui-
m te deelen
die soms een
n avondmaal

an het evan-
de kerkdien-
g ook steeds
net de kring-

n Palembang
ellijke omge-
een vrij in-
a. Het begon

de 's avonds
ewlasseld door
ropenon om
lenk b.v. aan

br Stroosma
l waren) dan
naaltijd werd
het A.M.V.J.-

estelde werk-
en ik zo eens
egen tot des
iddag, terwijl

e prastavond
n waarin alle
r een kerklid
zijn er heel

omgang met
tegenover de
dagsluiting
gezindte, en

en dans een
bloscoop be-
at de verzoe-
strooid levend

ovigen in ons

Schoolonderwijs. Dat evenwel de vrijzinnige kerkeraad van de Herv. gemeente de gemeentelieden geadviseerd heeft, hieraan niet mede te werken en wel mede op advies of in elk geval na overleg met de Herv. Raad voor Kerk en School.

Dit laatste is begrijpelijkerwijze één van de meest opvallende dingen: de „Hervormde Raad” bergt voor het onderkennen der geesten eerder een verrassend element dan een vrijzinnige kerkeraad. Velen begrepen al, dat bij de huidige barthiaanse overweldiging der Herv. Kerk op concrete punten zou moeten blijken, wat al jaren lang voorspeld was: het einde van de „christelijke” actie als zodanig.

De schrijver van het artikel in „De Waarheidsvriend”, C. V., blijkt (thans) lid van die Hervormde Raad te wezen. Hij schrijft in verband daarmee: „nu weet ik niet hoever dit advies of dit overleg precies is gegaan: heeft de gehele Raad daaraan deelgenomen, was dit het oordeel van de gehele Raad, of van het moderamen of van de meerderheid? Ik weet het niet. Toen deze geschiedenis moet hebben plaats gevonden, was ik nog geen lid van genoemde Raad en in de eerste vergadering, die ik bijwoonde in September j.l., werd wel met een enkel woord deze kwestie aangeroerd, maar ik wist er te weinig van, om mij een oordeel te kunnen vormen”.

Ons dunkt, dat schrijver dus een taak heeft tegenover de Raad.

Op welke gronden baseerde zich dit na advies van (c.q. overleg met) de Raad gevormde oordeel van de Hardegarijper kerkeraad? Hij meende, dat geen enkel schooltype het monopolie bezit de kinderen op te voeden tot Christus. Ook sprak de kerkeraad het uit, dat de Doopbelofte op zichzelf de ouders niet de verplichting oplegt, hun kinderen te zenden naar een bepaald schooltype.

Eén stapje verder: geen enkel kerktype bezit een monopolie — laat dus de hervormde Raad gauw adviseren, dat de overheid doe wat der kerk is, en dat geen enkele religieuze belofte op zichzelf iemand de verplichting oplegt, 't te zoeken bij een bepaald kerktype. We blijven dan zitten met die fabelachtige „de Kerk” (met hoofdletter) waarover we tegenwoordig zo veel horen spreken.

C. V. — lid van de Raad — stelt vragen aangaande die Raad, „is het”, zo vraagt hij, „is het nu werkelijk waar, dat in de leidende organen der Herv. Kerk men het hiermede niet eens is?”

Het antwoord is mager genoeg. Hier is het: „Zeker staat voor mij vast, dat er toch nog wel in deze organen zijn, die er wel zo over denken; ook in de Herv. Raad voor Kerk en School. En het is evenzeer bekend, dat ook zij willen medewerken en inderdaad ook medewerken om de kinderen van ons volk, die de Openbare School bezoeken, niet geheel en al van het onderwijs uit de Bijbel verstoken te laten, maar als gemeente doen wat de Wet hun toestaat”.

„Toch nog wel”, zijn er „in” deze organen, die er wel zo over denken.

Daarmee is de Raad als zodanig, als instituut, als „lichaam”, door één van zijn leden openbaar veroordeeld. De Barthianen, onder aanvoering van prof. Van Niftrik, hebben 't alweer gewonnen, ginds. K. S.

•• Wat mag en wat niet mag

Blijkens Zeeuwisch Dagblad, mij uit Goes toegezonden, is in Middelburg een z.g. oecumenische dienst gehouden. Men noemt dit „dienst”, en niet: spreekenssemble, of zo iets. Dat wil dus zeggen: de een mag weerspreken wat de ander belijdt, en de hoorders moeten dit dan als „dienst” opvatten; wat ze onder „dienst” verstaan, is wel een open vraag voor allen. Dat mag dus, in een „dienst”. Nu hebben, naar we lezen, enkele kerkeraadsleden van

vaderland. Zo vertelde mij een militair, dat hij inderdaad de bioscoop bezocht als er een film te zien was (in dat plaatsje men ik één maar per week). Waarom? Dan was er tenminste weer wat tijd gedood. Maar domine, zo zei hij, als morgen die bioscoop afbrandt of in puin gegooid wordt zal ik er geen traan om laten. Als je alleen maar bewakingsdienst hebt met 's avonds veel vrije tijd, wil je echter wel eens wat anders dan altijd maar weer lezen of brieven schrijven of praten met mensen met wie je eigenlijk al lang uitgepraat bent, omdat je alle mogelijke gespreksonderwerpen al hebt doorgepraat. Bovendien is het militaire verblijf doorgaans nu niet bepaald gezellig. Je wil ook wel eens iets anders dan de hele avond bij een petroleumlampje op je tempatie (veldbed) zitten.

Ik bleef maar eerlijk op, dat ik nooit gezegd heb: jullie moogt niet naar de bioscoop. Natuurlijk heb ik ook niet gezegd: je mag er WEL heen. Maar ik heb geweigerd de jongens op Roomse manier een lijstje met geboden en verboden aan de hand te doen, met de idee erbij: als je je daar nu maar aan houdt komt het wel in orde. Ik heb steeds weer dit gezegd: Wie veel van de Here houdt, houdt het in de bioscoop niet langer dan één of twee avonden uit. Wie veel van zijn meisje houdt verkeert niet graag in gezelschap van mensen, die op minderwaardige wijze over het huwelijk spreken. Wie veel van de Here houdt verkeert niet graag daar, waar naar zijn dienst niet wordt gevraagd en de verbondsbreuk telkens weer op geraffineerde manier wordt begrijpelijk gemaakt en vergoelikt, of waar zonder meer ons steeds weer getoond wordt een leven, dat aan de dienst des Heren totaal ontvallen is. Zo heb ik steeds weer getracht het: niet-gaan-naar-dit en het-niet-meedoen-met-dat bij de jongens te maken tot een eigen bewuste geloofskeus.

Je had dan soms mooie momenten. Er was b.v. iemand die moeilijkheden had met deelname aan het avondmaal. Toen ik vroeg wat er aan mankeerde, zei hij:

de herv. gemeente zich verzet tegen een in die „dienst” door de W. C. F. Metz gehouden preek. De Metz is vrijzinnig. Hij heeft dus óf vrijzinnig gepreekt, en dan is dát het bezwaar, óf hij heeft zijn vrijzinnigheid in een „dienst” gesublimeerd, en dan is dát het bezwaar. En nu zijn weer enkele ouderlingen saamgekomen, die het met deze gang van zaken niet eens waren. Zij zullen zich tot de kerkelijke instanties wenden met de vraag, of de „bezwaarde” kerkeraadsleden zich met recht konden verzetten. Het Bestuur van de Ver. voor Vrijzinnig Hervormden richtte een protestschrijven tot de kerkeraad. Er is dus iets, dat h.i. niet mag.

Begrijpen doen wij het niet. Alleen herinneren we ons een mooie zin uit Perspectieven en Fundamenten, uit processen, en uit meerdere gespreks-stoffen, waarin zo iets staat als: de gehele Kerk doet in gemeenschap met de belijdenis der vaders belijdenis van de zelfopenbaring van de drieënige God. Zo gaat dit dan toe. Tegenover overheid en volk. K. S.

•• Onjuist

In „Contact” schrijft iemand (het artikel is niet getekend), dat de Kamper synode tegenover de Chr. Geref. neen gezegd heeft. Of eigenlijk: nee! (dit laatste is geen citaat). Dat wordt dan toegegeven aan de Heerma, die m.i. een stel onjuiste beweringen over de Kamper synode deed. Nu zegt de schrijver in Contact:

„De Chr. geref. dep. hebben alleen geschreven: nog niet rijp voor kerkelijk samenleven”.

Ik heb die brief van de chr. geref. dep., die, niet door onze schuld, maar krachtens hun eigen kras uitgesproken wil, niet mag gepubliceerd worden, aandachtig gelezen. Ik weet, wat er in staat. Ik zeg daarom rustig: wat hier staat is niet waar.

Verder schrijft Contact: „De Kamper Synode echter besloot: wel rijp voor samenleven en daarom: niet langer samspreken”.

Ik heb de Kamper Synode bijgewoond. Mijn geheugen is nog niet helemaal weg. Daarom zeg ik rustig: wat hier staat is niet waar.

En ik herhaal mijn opmerking van enkele maanden geleden: laat men niet praten als men niet kan weten, hoe de vork in de steel zit. K. S.

•• Cocktail

Tegen het najaar plegen wij de Reformatie te herdenken. De Reformatie is een worsteling geweest, en een vrijmaking, ten overstaan van de hele wereld. Er was geen wachten op beantwoording van de vraag: of het verstand dan wel de wil het primaat heeft. Er was gehoorzaamheid, en openbare verantwoording. Er waren godsdienstgesprekken met protocollen en een scherp: zo is het wel, en zó is het niet.

Ook de Algemene Maatschappij voor Jongeren, nationale organisatie (A.M.J.V.-Nat. Org.) „herdenkt” de Reformatie. Ze gaf een tweede nummer van de 5e jrg. van een tijdschriftje: „de brief voor jongeren”. Daarin wordt geschreven, over de Reformatie: met name Luthers „aanslaan van zijn 95 stellingen aan de slotkapel van Wittenberg” geeft de aanleiding.

In dat blad schrijft eerst een pater. Pater Jelsma, M.S.C. Zijn principieel bezwaar tegen de Reformatie is, dat zij in plaats van reformatie breuk is geworden. Bovendien gelooft Pater Jelsma ook niet, dat de (roomse) kerkelijke leiding, voor zover zij onder de hoede staat van de beloofde Heilige Geest, menselijke waarschuwingen nodig heeft. Overigens is de Reformatie voor de praktijk een extra waarschuwing, om de katholieke praktijk toch te

ziet u, ik ga nog al eens naar de bioscoop en ik dans ook wel eens, en ik zie daar eigenlijk niets in. Nu, zei ik, als je daar niets in ziet, waarom heb je dan moeilijkheden met het avondmaal? Als er niets verkeers in is kun je toch gerust aan tafel gaan? Maar je ziet zelf wel in, ondanks je verzekering van het tegendeel, dat het één met het ander niet klopt. En dan is de oplossing heel eenvoudig: alles nalaten wat je vrijmoedigheid om avondmaal te vieren wegneemt. Veel hoefden we er toen niet meer over te praten.

Een fijn gesprek heeft zich de eerste avond van dit verblijf te Palembang reeds ontwikkeld op een schuit van de vaartuigendienst. Kapitein op dit landingsvaartuig (een z.g.n. LCT) was Kars Veeling, afkomstig uit Groningen. Zijn stuurman was sergeant Bergsma. Deze behoort tot de doopsgezinde kerk, maar leefde in Palembang zeer trouw mee met onze kring. Hij bezocht er trouw de kerkdiensten en de studiering. Aan het gesprek van die avond nam hij ook met zeer veel interesse deel.

Ik ben die avond diep onder de indruk gekomen van wat de militairen op zo'n schuit al niet ontberen. Ik mag toch zeggen, dat ik wel een beetje gewond was. Vele malen heb ik in militaire kampen gebivakkeerd. Maar elk kampement heeft nog wel zijn kantine, zeker in de steden of grotere dorpen. Doch op deze schuit was hoegenaamd niets dat ook maar op enig comfort leek. Een kiem om op te zitten was het meest luxe ding, dat ik in die schuit gezien heb. Kleine apartementen vormden het verblijf der mannen. In die verblijven de bedden aan de kant boven elkaar, ik meen van drie hoog, maar het kan ook vier geweest zijn. Zwak licht maakte behoorlijk lezen en schrijven in de avonden onmogelijk. Is het wonder, dat de bemanning van dit schip, als het in een havenplaats ligt, zijn vertier gaat zoeken? Als de mannen geen geloof hebben doen zij dit dan ook zonder meer. Maar de-eren, die zich aan Gods Woord willen onderwerpen hebben op dit schip een zware stand. Niet in elke

laten stroken met de katholieke leer. Als Christus maar gepredikt wordt, dan kun je gerust de betrekkelijkheid, de geringheid van de mens, en de onafhankelijkheid van God in het uitdelen van zijn genade verkondigen.

Op deze pater volgt prof. dr G. C. Berkouwer. Deze tekent de situatie also: we zitten midden in het „gesprek”, en midden in de gesprekken (let op de tegenstelling enkelvoud en meervoud) meldt zich telkens het conflict. Dan haait hij Karl Adam aan, die van Luther zegt: prachtige gaven, goede kijk op wezenlijke elementen van het christendom: had hij nu maar de tuin Gods gewied zonder zijn trouw aan de kerk op te geven. Maar er is nu eenmaal „tragiek” (het meest tragische woord van deze tijd, omdat het meestal met tragedie niets meer te maken heeft, K. S.). De tragiek „doet de historie andere wegen gaan”. Toen kwam het tot de zwaarste zonde: altaar oprichten tegen altaar. Aantasting van het goddelijk gezag. Slagschaduw over Europa. Aldus Adam. En nu wij? Nu moeten we ook de kritiek op de Reformatie kunnen begrijpen, aldus prof. Berkouwer. Vanuit de R.K. visie op de Kerk, die niet meer nieuw ter verantwoording geroepen behoeft te worden, omdat zij verantwoord is, is een andere weg niet mogelijk dan die van de visie — hoogstens — op de tragiek. Hier ligt het materiaal voor het gesprek over het conflict. Niet alleen in de 16e eeuw. Neen, ook nu nog. De „visie” begrenst dus de gespreksmogelijkheden.

Het woord is vervolgens aan prof. dr G. C. van Niftrik. Die heeft het over „hervormde visie op de reformatie”: hoofdletters worden hier in titels niet gegeven, het kan dus hervormd wezen, maar ook Hervormd. Wat nog al scheelt. Prof. v. Niftrik vindt, dat de Reformatie ontdekte, dat het gehele bestaan van de christen gelóóf is (Weg met Luther en Calvijn, K. S.). God voert een gesprek met de mens, en ons geloof als de daad onzer gehele en éne existentie is het persoonlijke antwoord, dat wij God geven. Voorts heeft naar schr. de Reformatie weer de vrijheid van het Woord Gods geproclameerd. U spitst de oren. En verneemt: het Woord Gods komt altijd als het vreemde Woord en nooit als het vanzelfsprekende Woord tot de kerk (alsof dat een tegenstelling was, K. S.). U denkt: daar gaan de voormalige gesprekken-met-protocollen. Schr. wil het maar — net als de Reformatie, meent hij, helaas — „wagen” met de vrije Bijbel, wiens inhoud niet is opgezogen in het leven der kerk, maar soeverein tegenover de kerk staat (alsof dat een tegenstelling was, K. S.). En nu begeert prof. van N. een kerk met een vrije exegese van de vrije Bijbel. Als ik Barthiaan was, en menen zou, dat je een kwartier lang barthiaan kon wézen (ik ontken het), dan zou ik hebben gezegd: bewaar me ervoor, het woord „vrij” tweemaal te gebruiken, vlak op elkaar, de éne keer van de bijbel, de andere keer van de kerk, de ene keer van de kerk, de andere keer van de tegenover me, pardon, de Kerk, staande soeverein. De schrijver eindigt met het zeggen: de Reformatie is de herontdekking van de vreemde vrijpraak. Caetera desunt. Of het vreemd-zijn van de vrijpraak, dan wel de vreemde vrijpraak ten slotte bedoeld is, daarover moeten de jongens en de meisjes maar eens nadenken.

Want, dát is eigenlijk het enige, wat ik u vertellen wou: nu geeft in het zelfde nummer Thijs Booy aan jongeren, die deel uitmaken van een praatclub, een jongelings- of meisjesvereniging, in overweging, eens een vergadering te wijden aan de artikelen van pater Jelsma en de professoren Berkouwer en Van Niftrik. Misschien — het staat er heus — is hier en daar een samenkomstje van Protestantse en Rooms-Katholieke jongeren over deze artikelen mogelijk. Het jeugdparlement is toch in de mode, en de cocktail ook. Het protocol is uit de gratie.

K. S.

havenplaats zijn gezinnen, die hen 's avonds in de gezellige kring ontvangen. Wel kroegen, danstenten en bioscopen. Nogmaals: op de schuit zelf is het vrijwel onmogelijk zich enige afleiding te bezorgen als er niet gevaren wordt.

Het is te begrijpen, dat we over deze zaak met elkander hebben gepraat. De beide mannen, met wie ik hier sprak, verkeren nog in de gelukkige omstandigheid, dat zij de commandanten zijn van de schuit. Ze hebben zodoende veel in de hand, en hun positie bewaart hen voor veel spot en pesterij die anders zeker hun deel zou zijn geweest, omdat zij naar de wil des Heren willen leven.

Natuurlijk hebben we het met Bergsma ook gehad over de kinderdoop. Ik heb dat maar niet op de exegese van een paar teksten vast laten lopen. Daar kom je niet veel verder mee in het gesprek met doopsgezinden. De kern van de kwestie is dezelfde als die van ons verschil met de synodocraten. Het gaat er om of de Schrift ons leert, dat God zo vrijmachtig is, dat hij met zondaren, als zij nog vijanden zijn, in een genadige verhouding kan treden. Dan is het antwoord niet moeilijk meer. God zoekt Adam en Eva op, en pas nadat God hen zijn genade heeft verkondigd, is er van levensverandering bij hen sprake. Paulus zegt in Romeinen 5, dat wij met God verzoend zijn door de dood van zijn Zoon toen wij nog vijanden waren. Er is dan heus wel afdoende Schriftbewijs. En dat maakt meer indruk dan een twistgesprek over de bekende in de debatten met doopsgezinden altijd weer aangevoerde Schriftplaatsen.

Op de schuit van Kars Veeling heb ik een dag of wat gebivakkeerd. Want vanuit Palembang stond een reis naar Djambi op het program en Kars moest des Maandags na mijn aankomst op reis naar die plaats. Daar had de K.L.M. schade van, want ik liet mijn reeds gekochte ticket cancelen. Maandagmorgen stapte ik te Sungeigerong aan boord: een mooie reis begon. Het weer was prachtig. De lucht wat heilig en